

CHARLES E. BREWER*

Szt. Kinga (1234–1292) a 13. századi Közép-Európa zenei életében

A 13. század folyamán Párizsból megannyi zenei stílus és műfaj terjedt el Európá-szerte, többek között a *Magnus liber organi* motterái és orgánumjai. Míg ezeknek az új kompozícióknak a nyugat-európai forrásait már a 20. század kezdete óta ismerték és tanulmányozták, e repertoárnak a Sary Sącz (Ószandec) klarissza kolostorából fennmaradt töredékeit mindössze ketten vizsgálták: 1971-ben Mirosław Perz, majd a közelmúltban Robert Curry.¹ Már Perz utalt a töredékek és a Szt. Kinga által 1280-ban alapított konvent kapcsolatára, Curry pedig további fontos adalékokkal járult hozzá e forráscsoport értelmezéséhez a lengyelországi klarissza alapítások kontextusában. A jelen tanulmány arra keresi a választ, milyen jelentősége lehetett a zenének Szt. Kinga életében, illetve ennek alapján egyrészt a kelet-közép-európai királyságokat, másrészt az ezeket és a művészeti élet közép-európai központjait összekötő kulturális csatornákat igyekszik feltárni.

Kinga élete és jelentősége a korszakot érintő általános magyar és lengyel történeti összefoglalásokban nem talált méltó helyre, ráadásul a kanonizációját követő időszak életrajzi adatai is helyenként ellentmondásosak.² Jóllehet a 13. század

* Charles E. Brewer a Florida State University muzikológia-professzora.

¹ Mirosław Perz, „The Oldest Source of Polyphonic Music in Poland: Fragments from Sary Sącz”, *Polish Musicological Studies* 1 (1977), 9–57; ld. még a faksimilét és a kommentárt: uő. (ed.), *Sources of Polyphony up to c. 1500*. Antiquitates Musicae in Polonia 13 (Warszawa: PWN-Polish Scientific Publishers, 1973/1976), IX–XX, 2–11; Robert Curry, „Fragments of *Ars Antiqua* Music at Sary Sącz and the Evolution of the Clarist Order in Central Europe in the Thirteenth Century” (Ph.D. dissertation; Monash University, 2003).

² Kingát, más lengyel szentek között, egyedül az alábbi munka említi: Norman Davies, *God's Playground: A History of Poland*, 2 vols. (New York: Columbia University Press, 1979), 70. Kinga megjelenik még egy további mű lábjegyzetében: Zoltán J. Kosztolnyik, *Hungary in the Thirteenth Century*. East European Monographs 439 (Boulder: East European Monographs, 1996), 180: „It was in the interest of his own people, and of all Christendom, that he [Béla IV] had humbled his royal dignity in marrying two of his daughters to Ruthenian princes, and a daughter to the Polish duke, that through his son-in-laws he strengthen the diplomatic and military interests of the realm against the Tartars.”

Közép-Európában az általános zűrzavar időszaka volt, a dinasztikus konfliktusok és a tatárjárás eseményei egyúttal mindinkább a Nyugat felé irányították az uralkodók figyelmét. A pápasághoz és a nyugat-európai uralkodóházakhoz fűződő viszonyukat az irodalom kellőképpen tárgyalta, a kulturális kapcsolatrendszer egyre növekvő jelentőségének dokumentálása ugyanakkor nehézségbe ütközik. Kingának mint az Egyház védőszentjének szerepe azonban ráirányíthatja a figyelmet a 13. századi kulturális élet e nehezebben megragadható rétegeire, illetve hozzájárulhat a Nyugat- és Közép-Kelet-Európa kapcsolatáról árulkodó kevés megmaradt dokumentum értelmezéséhez.³

Kinga (más néven Kunigunda) 1234. február 5-én, IV. Béla (1206–1270) magyar király és Laszkarisz Mária (c. 1206–1270), bizánci császári hercegnő elsőszülött gyermekeként látta meg a napvilágot.⁴ V. Boleszláv krakkói és sandomierzi herceggel (Bolesław Wstydlivy – Szemerme Boleszláv) való eljegyzése és házassága nyilvánvalóan diplomáciai lépés volt a magyar–lengyel szövetség megerősítése érdekében a mongol támadás árnyékában, amely 1241-től mindkét országot fenyegette.⁵ Kinga két húga ugyancsak kelet-közép-európai előkelőségekhez ment feleségül: Konstancia (c. 1237 – 1257 után) I. Leó halicsi király, Jolán (Yolentha, Yolanda vagy Jolanda) (c. 1238–1298) pedig Jámbor Boleszláv, nagy-lengyelországi herceg (Bolesław Pobożny) felesége lett 1250-ben. Kinga egyik nővére Szt. Margit (1242–1271) volt.⁶ Kinga és Boleszláv herceg esküvőjét a beszámolók következetesen 1239-re teszik.⁷ Mindketten az egyház, illetve a férfiakat és nőket egyaránt tömörítő, 1280-ban alapított ferences rend patrónusai voltak. Férje halálát követően, 1280-ban Kinga megalapította az ószandeci (Stary Sącz) klarisszakolostort, ahová először egyszerű apácaként vonult vissza majd felesküdt apáca, végül priorissza lett. Hálából azért, hogy hozományát a tatárjárás okozta pusztítások utáni újjépítésre fordította, férje földeket adományozott számára Stary Sącz körül, amely a Magyarországot Lengyelországgal

³ Davies, *God's Playground*, I: 78: „Cultural life in Piast Poland is largely obscured by the deficiencies of the sources.”

⁴ Kinga születését a modern szakirodalom egyes munkái korábbra teszik, az 1224-es évszám feltehetőleg későbbi hagiografikus művekre vezethető vissza, például Franciscus Petrykowski, *Vita Beatae Cunegundis Regiæ Hungariæ Principis, Ac deinde Reginae Poloniae, et Patronæ* (Tyrnavia: Typis Academicis Societatis Jesu, 1744), 3. Az 1234-es dátum ezzel szemben számos középkori lengyel krónikában megtalálható, például *Annales Poloniae*; ld. Wilhelm Arndt és Richard Roppelli, *Annales Poloniae*, ed. Georg Heinrich Pertz (Hannoveræ: Impensis Bibliopolii Hahniani, 1866), 55: „1234. nascitur Kinga filia regis Ungarie Bele et de matre nomine Maria, in dominica quinquagesime, quam duxit Bolezlaus filius Lestconis, dux Cracoviensis et Sandomiriensis, in uxorem.” A Kinga születési ideje körüli anomáliát az alábbi munka tárgyalja: Maria Helena Witkowska, „»Vita Santæ Kyngæ ducissæ Cracoviensis« jako źródło hagiograficzne”, *Roczniki Humanistyczne, Prace z historii* (Lublin) 10 (1961/2), 108–110.

⁵ Kosztolnyik, *Hungary in the Thirteenth Century*, 180, vö. 2. lábjegyzet.

⁶ A IV. Béla gyermekeit illetően a különböző munkák eltérő életrajzi adatokat közölnek, melyek feltehetőleg a dokumentumok eltérő értelmezéséből fakadnak. Ezekkel az anomáliákkal a jelen tanulmány nem foglalkozik.

⁷ E datálás értelmezési nehézségeire a későbbiekben részletesen kitérünk (ld. 43. o.).

összekötő nagy kereskedelmi útvonal mentén feküdt.⁸ Kinga a kolostorban hunyt el 1292. július 24-én.

Kinga életrajzának elsődleges forrásait a „Vita et Miracula Sanctæ Kyngæ Ducissæ Cracoviensis” két változata jelenti; egyikük szerzője ismeretlen, a másik a 15. századi lengyel történétíró, Johannes Długosz (1415–1480) munkája.⁹ Az anonim *vita* legkorábbi kéziratos másolata a 15. század közepéről való, jóllehet datálása szerint 1401-ben keletkezett, eredeti szövege pedig feltehetően 1317 és 1329 között íródott. Bár a gyakorlatnak megfelelően elsősorban Kinga vallásos életét és csodáit rögzítette, történeti magva más források segítségével is megerősíthető.¹⁰ A másik *vita* keletkezési ideje ugyan ismeretlen, szerzője, Długosz minden bizonnyal közvetlenül Sary Sączból származó forrásokra támaszkodott. Mindenesetre a mű kézirata, amely Kinga szentté avatása alkalmából készült, s a krakkói Szt. András kolostor könyvtárában maradt fenn, 1474-ből való.¹¹ Mikközben a hagiográfiai dokumentumok nem feltétlenül szolgálnak a legpontosabb történeti adatokkal, gyakran megőrizték a helyi hagyományok olyan elemeit, amelyek ma is hasznunkra lehetnek.¹² Kinga esetében: amennyiben mindkét *vita* beszámol egy adott eseményről, az az elbeszélte történet hitelét növeli. Így például a *viták* több passzusa is utal a zene szerepére Kinga világi és későbbi vallásos életében, kitérve a szent egyházat támogató szerepére is. Ez utóbbiról az anonim dokumentum így ír:¹³

De ornatu ecclesiastico [...] Legitur, quod hec beata ab ineunte etate rationis sue totis nisibus anhelabat, ut ecclesiasticum cultum in omni decenti ornatu sublimaret. [...] missales vero ac alios ecclesiasticos libros, pallas et cetera munimina matris ecclesie devotissime procurabat. [...]

(Az egyházi ékesítésről: [...] Úgy mondják, hogy ez az áldott asszony fiatal korától és saját elhatározásából minden módon azon igyekezett, hogy az egyházi szertartások fényét minden alkalmas ékesítés révén növelje. [...] Valóban a legodaadóbban gondoskodott a missalékról és más egyházi könyvekről, ruhákról és az anyaszentegyház egyéb támaszairól.)

⁸ Ld. például Olga Miriam Przybyłowicz, „The Architecture of the Church and Cloister of Nuns of the Order of St. Clare in Sary Sącz in the Light of Written Sources and Literature of the Subject”, *Architectus* 24 (2008/2), 19.

⁹ Anonymus, „Vita et Miracula Sanctæ Kyngæ Ducissæ Cracoviensis”, in *Monumenta Polonia Historica / Pomniki Dziejowe Polski*, ed. Wojciech Kętrzyński (Lwów i Kraków: 1864–1893; reprint Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1960–1961), IV: 662–744; Johannes Długosz, „Vita Beatæ Kunegundis”, in *Opera omnia*, ed. Alexander Przedziecki, 14 vols. (Cracovia: Fr. Kluczycki et Soc., 1863–1887), I: 183–336.

¹⁰ Anonymus, „Vita”, IV: 664; további forrás: Johannes Długosz, *Annales seu cronica incliti regnis Poloniae*, 11 vols. (Varsavia: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1964–2005), Liber VII. Az anonim *vitát* részletesen tárgyalja Witkowska, „Vita Santæ Kyngæ”, 40–166.

¹¹ Anonymus, „Vita”, IV: 668.

¹² Witkowska, „Vita Santæ Kyngæ”, 40–48.

¹³ Anonymus, „Vita”, IV: 706–707.

Támogatói szerepe a Szt. Klára rendjébe tartozó Stary Sącz konvent megalapításában csúcsosodott ki 1280-ban, férje halálát követően.¹⁴ Ide vonult vissza, ahová a lengyel nemesség néhány más tagja, s utóbb Jolán nővére is követte.¹⁵ Kinga alapítása több értelemben is „királyi” intézménynek bizonyult, amely számos adományhoz jutott, s amelyben az elkövetkező századokban megözvegyült királynék és királyi személyek letek nyugalomra. E tekintetben hasonló szerepet töltött be, mint két korábbi kolostor: a 967-ben alapított prágai bencés Szt. György és az 1180-as alapítású ciszter Las Huelgas konvent, mindkettő királyi alapítású és mindkettő a középkori polifon források fontos gyűjtőhelye.¹⁶ Utóbbihoz hasonlóan Stary Sącz is úgynevezett kettős kolostor volt, amelyben körülbelül 30 férfi szerzetes is élt, hogy celebrálja az istentiszteleteket az apácák számára.¹⁷ Ahogyan elsősorban Długosz *vitéjéből* kiviláglik, a szerzetesek és az apácák közötti viszony nem volt mindig szívélyes.

Kinga törekvése, hogy az istentiszteleteket megfelelően felékesítse, jól érzékelhető abból az esetből, amely az anonim *vita* szerint Szt. Klára egyik ünnepén történt:¹⁸

De cantu. Quadam autem vice volens sorores suas in melodia cantus divini officii proficere et audaciam cantandi eis infere, sincera cum devocione supplicavit fratribus, quod in die sancte Clare sorores divinum officium cum cantu et cum vesperis exsolvent. Qui contempta eius petitione soli vesperas incipiunt et intonant ac exsolvunt ei in tedium et detrimentum non modicum; domina autem Constancia, germana eius, ducissa Ruthenorum, que tunc aderat, fratres inclamante et reprehendente, sorori sue preces humiles fudit, quatenus ob reverenciam beatissimi patris Francisci filios ipsius in reverencia habeat et nullatenus ipsos reprehendat. Altera vero vice cum sorores missam inchoassent et eam tonanter prosequerentur, omnes fratres eis in opprobrium de ecclesia recesserunt et nonnisi ex mandato custodis, qujui tun ibi aderat, ad ecclesiam redierunt. Et ea omnia in odium felicitis domine agebantur.

(Az énekről: Egyszer azonban, attól a vágtyól vezérelve, hogy a nővérek előrehaladást érjenek el az istentiszteleten való éneklésben, s hogy merészebbé tegye őket, Kinga őszinte jámborsággal arra kérte az atyafiakat, hogy Szt. Klára ünnepén a nővérek kísérhessék énekükkel az istentiszteletet és a vesperást. Esdeklését semmibe véve, a szerzetesek elkezdték egyedül énekelni a vesperást oda nem illő unalommal és bosszantó magatartással. Konstancia úrnő azonban, Kinga húga, Ruthenia hercegnője, aki jelen volt, megfeddte és megróttta a testvéreket. Ő [Kinga] azonban alázatosan kérte nővérét: a legáldottabb atya, Ferenc iránti tisztelet kedvéért tartsa tiszteletben az ő fiait és semmiképpen ne rója meg őket. A következő alkalommal,

¹⁴ Ld. Perz, „Oldest Source”, 47–48. Az alapítást említi még Długosz, *Annales*, Liber VII: 206–207, az 1279-es, Kinga férje halálának évéhez kapcsolódó bejegyzés. Az alapító okirat lábjegyzetben publikálva: *Vita...St. Kingæ, Monumenta Poloniae Historica*, IV: 700–701, 1. lj. A sziléziai és lengyel klarissza alapításokról részletes összefoglalást ad: Curry, „Fragments of *Ars Antiqua* Muisic,” 53–82.

¹⁵ Jolánról ld. Długosz, *Annales*, Liber VII: 247–248.

¹⁶ Las Huelgasról ld. *Códice de canto polifónico*, 2 vols. (Madrid: Testimonio Compañía Editorial/Patrimonio Nacional, 1997–2003), a kódex faksimiléje Nicolas Bell kommentárjával. A Szt. György kolostor alapításáról ld. Długosz, *Annales*, Liber II: 182.

¹⁷ Robert Curry, „Clarist Double Monasteries in Central Europe”, in *Interpreting Francis and Clare of Assisi: From the Middle Ages to the Present*, ed. Constant J. Mews és Claire Renkin (Melbourne: Broughton, 2010), 135–151.

¹⁸ Anonymus, „Vita”, IV: 716.

amikor a nővérek elkezdték a misét és énekelve folytatták, a férfiak valamennyien tiszteletlenül kihátráltak a templomból, s csak a jelen levő custos parancsára tértek vissza oda. És mindezek a boldog asszony iránti gyűlölet miatt történtek meg.)

Az esemény bővebb és sokkal részletesebb leírását találjuk Joannes Długosz *vitéjának* „Patientia et caritas beatæ erga ingratos et iniurios” című fejezetében („Boldog Kinga türelme és jóakarata a hálátlansággal és igazságtalansággal szemben”).¹⁹ A klarisszák regulája ugyanakkor, amelyet IV. Ince pápa *Solet Annuere* kezdetű bullájában szentesített 1245. november 13-án, elvileg megtiltotta, hogy az istentiszteleteken az apácák aktív zenei szerepet töltsenek be:²⁰

Sorores litteratae faciant divinum officium secundum consuetudinem Fratrum Minorum, ex quo habere poterunt breviaría, legendo sine cantu.

(Az olvasni tudó nővéreknek a zsolozsmát a Kisebb Testvérek szokásai szerint kell celebrálniuk, ezért lehet breviariumuk, hogy abból éneklés nélkül olvassanak.)

A regula ezen részéhez azonban a gyakorlatban nem feltétlenül ragaszkodtak szigorúan. Számos királyi alapítású klarissza kolostorban nagyobb szabadságot engedélyeztek. Jól látható ez például Valois Izabella (1225–1270) hasonló regulájából, amelyet kolostora, Longshamp részére állított össze, s amelyet IV. Orbán pápa 1263. október 18-án hirdetett ki:²¹

[S6] De divino officio, tam in die quam in nocte, Domino persolvendo, taliter observetur quod hæ, quæ legere et canere noverint, secundum consuetudinem ordinis fratrum minorum, cum gravitate tamen et modestia, divinum officium habeant celebrare. Illitteratæ vero dicant viginti quatuor *Pater noster* [...]

(A zsolozsmát illetően, amelyet az Úrnak ajánlunk fel mind nappal, mind éjszaka, a következőképpen kell eljárni: mindazok, akik tudnak olvasni és énekelni, az istentiszteletet a ferences barátok szokása szerint végezzék, méltóságteljesen, ám visszafogottan. Azok, akik nem tudnak olvasni, 24 Miatyánkot mondjanak. [...])

[S8] Si aliquæ juveniles vel grandiores capacis ingenii fuerint, eas instrui faciat, si sibi videbitur, Abbatissa, Magistram eis deputans idoneam et discretam, per quam, tam in cantu quam in divinis officiis instruantur.

(Ha az apátnő úgy látja, hogy vannak olyan fiatal vagy idősebb énekesek, akik erre természetes hajlandóságot mutatnak, taníttassa őket, kijelölve számukra egy megfelelő és tehetséges tanítót, aki mind az éneklésben, mind az istentisztelet tudnivalóiban művelheti őket.)

¹⁹ Długosz, „Vita”, I: 265–266.

²⁰ *Francis and Clare: The Complete Works*, transl. and ed. Regis J. Armstrong and Ignatius C. Brady (New York: Paulist Press, 1982), „The Rule of St. Clare”, 214. A regulának IV. Ince pápa bullájában található szövege a következő internetes címen hozzáférhető: <http://www.franciscan-archive.org/index2.html>.

²¹ Curry, „Fragments of *Ars Antiqua Music*”, 33–38; az idézett részletet ld. a 37. oldalon.

Míg a regulák és a *viták* leírásai arra utalnak, hogy Kinga életében a zene fontos szerepet töltött be, esküvőjének az életrajzokban olvasható leírása vonzó, ugyanakkor kétségeket is támasztó elképzeléseket sugall a kérdést illetően:²²

De nupciarum sollempnitate [...] Leticie variis ludis dant inicium. Cantantibus igitur organis et nimiis multiplicatis solaciis, ipsa felix ancilla Christi soli Domino decantabat cantica leticie interioris hominis. Quanto plus multiplicabantur tripudia convivarum, tanto magis in felici virgine augmentabantur insignia interne devocionis. Corde enim devoto Christo commendabat virginitatis flosculum, quem marcescere timebat.

(Az esküvői szertartásról: [...] Az ünneplés különböző játékokkal, mulatságokkal vette kezdetét. Mialatt tehát az orgona szólt, s folytatódott a vigasztalás, Krisztus e boldog szolgálólánya egyedül az Úrnak énekelt a belső örvendezés dallamait. Minél inkább megsokszorozódott a vendégsereg elragadtatottsága, annál nagyobbra növekedtek a boldog szűz belső áhítatának jelei. Hiszen Krisztusnak szentelt szívével ajánlotta fel szüzességének kicsiny virágát, amelynek elhervadása ijedelemmel töltötte el.)

Kinga életrajzának ez a szakasza világosan emlékeztet Szt. Cecília legendájára és esküvőjének eseményeire, amelyek utóbbi ünnepi vesperása első antifonájának is alapját képezik, s ugyanakkor a *Legenda aurea*-ba is bekerültek:²³

[...] et cantantibus organis illa in corde soli domine decantabat dicens: fiat, domine, cor meum et corpus meum immaculatum, ut non confundar, et bi-duanis et triduanis jejuniis orans commendabat domino, quod timebat.

(Mialatt a hangszerek szóltak, ő [Cecília] a szívében egyedül az Úrnak énekelt, mondván: „Engedd, hogy szívem és testem szeplőtelen maradjon, ó, Uram, hogy ne rendüljek meg;” és ő két vagy három napig böjtölve imádkozott és dicsérte az Urat, akit félt.)

A hangszerek és a belső (ének)hang kettőssége még erőteljesebb hangsúlyt kap Długosz *vitájában*.²⁴

Solennitas deinde nuptiarum diebus pluribus in magnifico apparatu et sumptibus splendidis, in decus sponsam accipientis Principis, agebatur; sub quibus Kunegundis Virgo illustris, splendidus apparatus, ludos, choreas et convivia pro magnificentia et honore novæ sponsæ et Pannonicorum procerum, qui illam attulerant, instituta, abhorrens, pudicitiam suam pernox et perdia multifariis precibus, suspiriis et lacrymis Domino commendabat, surdam se ad organa, tibias, lyras, citharas et quæque musicorum et harmoniarum genera præstans, sub

²² Anonymus, „Vita”, IV: 690. A fordításban a többes számú „organa” kifejezést egyetlen hangszerre vonatkoztatjuk.

²³ Jacobus de Voragine, *Legenda aurea*, ed. Theodor Graesse (Dresdæ et Lipsiæ: Impensis Librariæ Arnoldianæ, 1846), 771–772; Jacobus de Voragine, *The Golden Legend: Readings on the Saints*, transl. William Granger Ryan, 2 vols. (Princeton: Princeton University Press, 1993), II: 318. Amint a *Grove Online* „organum” cikkében Fritz Reckow megjegyzi, a hangszer kifejezésére szolgáló poszt-klasszikus terminus nem az „organa” volt, hanem sokkal inkább az „instrumentum”.

²⁴ Długosz, „Vita”, I: 199.

illorum resonantia soli domino corde carmen solitum et usitatum decantans, aiebat: Fiat, Domine, cor meum et corpus meum immaculatum, ut non confundar.

(Miatán az esküvői ünnepség nagyszerű pompával és csillogó fényűzéssel napokon keresztül tartott, őt mint becses menyasszonyt az őt fogadó herceg elé vezették, s mialatt fényes előkészületek, színjátékok, táncok és lakomák zajlottak az új hitves tiszteletére és a magyarországi nemesek részére, akik őt elkísérték, Kinga, e rendkívüli szűz éjt nappallá téve imádságok sorával, sóhajok és könnyek közepette ajánlotta fel szüzességét az Úrnak. Távol tartva magát az orgonáktól, fuvoláktól, hárfáktól, lantoktól és minden más zenétől és hangzástól, s azok zengése alatt egyedül az Úrnak énekelve teljes szívéből a megszokott és hétköznapi éneket, így szól: legyen Uram az én szívem és testem szeplőtelen, hogy ne rendüljek meg.)

Mindkét *vita* úgy ábrázolja Kingát, mint aki elfordult a hangszeres zenétől és a világi szórakozásoktól, s figyelmét a mélyen átélt vallásos énekekre összpontosította. Jóllehet az anonim *vita* „cantantibus organis” megfogalmazása elvileg értelmezhető organum énekléseként is, sokkal valószínűbb, hogy általa a *vita* szerzője Kingát mint Cecília követőjét igyekezett beállítani.²⁵

Ugyanakkor Sary Sącz apácáinak lehettek emlékeik arról, hogy korábbi időkben a kolostorban organumok és motetták is elhangzottak. Legalábbis erről tanúskodik a konvent könyvtárának fennmaradt kéziratai között található 13. századi ferences graduale (2. D).²⁶ Kötéstáblájában feldarabolt állapotban egy másik szokatlan kézirat (PL-*St SI* [+ *PuI*]) maradványai találhatóak, amelyek tartalma a késő 12. és a kora 13. század díszes párizsi zenei stílusával, az úgynevezett Notre Dame-i polifóniával hozható kapcsolatba.²⁷

Perz és Curry eddig három organum és néhány motetta, illetve conductus maradványait tárta fel. Ezekből arra következtethetünk, hogy az eredeti kézirat mind méretét, mind tartalmát tekintve nagyon közel állt más Notre Dame-i forrásokhoz.²⁸ E forrásokkal összehasonlítva ugyanakkor az Sary Sącz-töredékek lejegyzési módja igen sajátos: a motetták tenorját a széles margón elkülönítve, s körülkerítve találjuk (*1. fakszimile*). A megszokott eljárás helyett tehát, amelyben a tenort a lehető legkisebb helyre tömörítve jegyezték le a többi szólamot követően, a töredékek arról tanúskodnak, hogy a pergament – úgy tűnik, kizárólag esztétikai célok érdekében – meglehetősen nagyvonalúan használták fel. Curry vizsgálatai arra mutattak, hogy az eredeti kéziratot valószínűleg Franciaországban másolták az 1240-es években, s a sajátos elrendezés alapján mind Perz, mind Curry azt feltételezte, hogy a kézirat ajándékként készült.²⁹

²⁵ Ennek a passzusnak az értelmezésében Curry magyarázataira támaszkodtunk, ld. „Fragments of *Ars Antiqua Music*”, 82, 202. lj.

²⁶ A forrás rövid leírásához ld. Curry, „Fragments of *Ars Antiqua Music*”, 125.

²⁷ A töredékek legfrissebb inventáriumához ld. Curry, „Fragments of *Ars Antiqua Music*”, 140–170, a fennmaradt hangjegyes részek átírásával.

²⁸ PL-*St SI* + *PuI*, I-*Fl Plut.* 29,1 és D-*W 1099* tartalmának összehasonlításáról ld. Curry, „Fragments of *Ars Antiqua Music*”, 182–183.

²⁹ Perz, „Oldest Source”, 44; Curry, „Fragments of *Ars Antiqua Music*”, 179. Ugyancsak a Sary Sącz töredékek sajátosságai közé tartozik Philippe le Chancelier „Ave Gloriosa”-jának vál-

1. faksimile. PL-Pu1.

Bár a Stary Sącz-fragmentumokat a zenetudományi irodalom is említi, azonban, mint Curry megjegyezte, kevés figyelmet szenteltek annak a kérdésnek, hogy vajon a töredékek megjelenése egy klarissza kolostorban pusztán véletlennek tekinthető-e.³⁰ Jelen írásunkban nem elsősorban a kézirattal foglalkozunk, hanem megpróbáljuk azt szélesebb kulturális összefüggésbe helyezni, rámutatni jelentőségére a közép-kelet-európai zenetörténetben, ráadásul annak egy olyan korszakában – a 13. században –, amelyből alig maradtak fenn zenei dokumentumok.

Curry feltételezte, hogy az eredeti kézirat 1245-ben került Lengyelországba, a halicsi királyné, Salome (Szemeremes Boleszláv nővére) ünnepélyes fogadalmtétele alkalmával.³¹ A királyné ekkor úgy rendelkezett, hogy kóruskönyvei, tankönyvei, illetve a felolvasója, Borysław testvér számára rendelt könyvek, utóbbi halálát követően kerüljenek azokhoz a szerzetesekhez, akik az ő „kedves nővéreivel” maradnak, s kiszolgáltatják számukra az isteni szentséget.³² Jóllehet mindez nem utal közvetlenül Kingára és Stary Sącz kolostorára, a kapcsolat nem zárható ki.

tozata. Curry vizsgálata a „Perz Inventory 24” töredékkel kapcsolatban kimutatta, hogy az Philippe költeményének egy olyan dallamát tartalmazza, amely esetleg egy második szólamként funkcionálhatott, esetleg annak a hasonló szerkezetű változatnak az alternatívájaként, amely jól ismert más Notre Dame-i forrásokból. Ld. Curry, „Fragments of *Ars Antiqua Music*”, 196–236, és uő, „Lost and Found in Stary Sącz”, in *Complexus effectuum musicologiae. Studia Mirosłao Perz septuagenario dedicata*, ed. Tomasz Jeż (Cracow: Rabid, 2003), 31–42.

³⁰ Curry, „Fragments of *Ars Antiqua Music*”, 140.

³¹ Curry, „Fragments of *Ars Antiqua Music*”, 180–181.

³² Curry, „Fragments of *Ars Antiqua Music*”, 71.

A kézirat mindazonáltal két további, Kinga személyével összefüggésbe hozható úton is Lengyelországba kerülhetett. Az egyik a Notre Dame-i repertoárral való konkrét zenei kapcsolatról árulkodik egy Kinga és a Lengyel Királyság számára kiemelt jelentőségű vallási esemény kapcsán, a másik Kingának szülőhazájához fűződő személyes viszonyát érinti.

Kereszténnyé és pápai hűbértartókká (*Patrimonium Petri*) válása óta a Lengyel Királyság állandó vallási és diplomáciai kapcsolatban állt a pápasággal. Számos feljegyzés bizonyítja, hogy pápai nunciusok és legátusok gyakran jártak Lengyelországban, s a lengyel előjárók is gyakran keresték fel Rómát a 13. század folyamán, különösen a Német Lovagrend terjeszkedését illető viták kapcsán.³³

A 13. század eseményei közül kiemelkedik egy, amely jó alkalmat kínálhatott a szóban forgó kézirat (PL-*St SI* [+ *PuI*]) érkezésére vagy megrendelésére. Olyan esemény, amely egyfelől nemzeti jelentőséggel bírt, másfelől mind Boleszláv herceg, mind Kinga hercegnő számára különösen fontos volt. Az 1251–1253-as években a lengyel klérus tagjai gyakran jártak Rómában, hogy előmozdítsák Szaniszló krakkói püspök szentté avatásának ügyét, aki 1079. április 11-én halt mártírhálált II. Boleszláv követői által.³⁴ A krakkói székesegyház káptalani krónikája így foglalja össze az eseményeket, amelyek végül Szaniszló kanonizációját eredményezték 1253-ban.³⁵

M CCL ecclesia Beati Wenczelai pavementatur. Miracula beati Stanzylai martiris gloriosi per dominum Fulconum archiepiscopum Gneznensem, thomam episcopum Wratizlaviensem et [Henricum] abbatem de Lubes examinantur.

M CCLI magister Jacobus doctor decretorum et magister Gerardus can[onici] Cra[ovienses] cum Predictoribus et Minoribus pro canonizacione beati Stanzylai certi nuncii et procuratores eiusdem negocii ad romanam curiam destinantur [...]

M CCLII magister Jacobus et magister G[erardus] de romana curia redeunt [...]

M CCLIII Item magister Jacobus et magister Gozuinus can[onici] Crac[ovienses] ad Romanam curiam remittuntur pro canonizacione dicti sancti Stanzylai. Qui sanctus eodem anno per dominum papam Innocencium IIII canonizatur et kathalogo sanctorum martirum ascribitur eiusque sollempnitas VIII ydus Maii cum reverencia et veneracione statutur.

(1250: Szt. Vencel székesegyházát kövezettel látják el. Fulcon mester, Gniezno érseke, Thomas úr, Wrocław püspöke és Henricus, Lubiaz [Leubus] apátja tanulmányozzák Szt. Szaniszló, a dicsőséges mártír csodáit.

³³ Jan Ptaśnik, „Denar świętego Piotra obrońca jedności politycznej i kościelnej w Polsce”, *Rozprawy Akademii Umiejętności, Kraków: Wydział historyczno-filozoficzny* Serya II, 26 (1908), 133–218; uő., „Kollektorzy kamery apostolskiej w Polsce Piastowskiej”, *Rozprawy Akademii Umiejętności, Kraków: Wydział historyczno-filozoficzny* Serya II, 25 (1907), 1–80.

³⁴ Szt. Szaniszló életéről és mártírságáról ld. „Vita sancti Stanislai Cracoviensis episcopi (Vita maior)”, in *Monumenta Poloniae Historica*, IV: 319–438; *Annales Cracovienses priores cum kalendario, Monumenta Poloniae Historica, Series nova* V, ed. Zofia Kozłowska-Budkowa (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1978), 51; Długosz, *Annales*, Liber III, 133–141.

³⁵ *Annales Cracovienses*, 83–84.

1251: Jacobus mester, egyházi doktori és Gerardus mester, krakkói kanonokok, domonkos és ferences [szerzetesekkel], valamint ugyanazon ügyben kinevezett nunciussal és prokurátorokkal együtt felkeresik a római kúriát áldott Szaniszló kanonizációja érdekében [...]

1252: Jacobus mester és Gerardus mester visszaérkeznek a római kúriából [...]

1253: Jacobus mester és Gozuinus mester krakkói kanonokok újfent visszaküldetnek a római kúriába, hogy előmozdítsák az említett szent, Szaniszló kanonizációját, akit ugyanebben az évben IV. Ince pápa szentté avat, aki felvétetik a mártír szentek közé, s akinek május 8-i ünnepnapját az előírás szerint hódolattal és tisztelettel kell megtartani.)

A tekintélyes lengyel küldöttség (prelátusok, domonkos, ferences szerzetesek és királyi előljárók) Rómába utazása bizonyosan fontos eseményt jelentett az egész ország számára.

A pápai könyvtár későbbi inventáriumai alapján könnyen elképzelhető, hogy a Notre Dame-i repertoárt tartalmazó kézirat közvetlen forrása Róma is lehetett. Az egyik inventárium, amely 1295-ből, VIII. Bonifác pápaságának idejéből való, azt jelzi, hogy a híres *ars antiqua* forrásokhoz (*F*, *W2* és *W1*) hasonló kéziratok abban az időben Rómában is voltak: „It[em]. duo libri de motetis de nota quadrata.”³⁶ A könyvek tartalmát pedig egy későbbi, 1311-ből származó inventárium részletezi,³⁷ amely egyúttal a pápai könyvtár egy másik gondosan kidolgozott zenei kéziratára is utal.³⁸

Item unum librum de conductis et prosis et motectis, notatum ad modum organi cum multis lineis et notis, qui incipit in primo folio: *viderunt*, et finit in penultimo: *glorie laus*, et est in tabulis ligneis sine copertura et clausoriis. Item unum modicum librum similem precedenti in cantu, qui incipit in secundo folio: *minus*, et finit in penultimo: *coraige*.

A következő egy conductusokat, prosákat és motettákat tartalmazó könyv, az organum gyakorlatának megfelelően sok vonallal és hanggal lejegyezve. A *viderunt*-tal kezdődik az első folión, s a *glorie laus*-szal végződik az utolsó előttin. Fatáblák közé van kötve, borító és kapszok nélkül. A következő egy közepes méretű könyv, az éneket tekintve hasonló az előzőhöz. A második folió incipitje: *minus*, az utolsó előtti explicitje: *coraige*.

Amint Peter Jeffery rámutatott, e kéziratok a Notre Dame-i polifónia legismertebb darabjainak másolatait hordozzák, s legalább egyikük, amelynek utolsó előtti foliója a „*coraige*” szóval végződik, minden valószínűség szerint francia motettákat is tartalmazott. Ami a zenei stílusok és dokumentumok vándorlását, terjesztését illeti,

³⁶ „Item, két kvadrát notációval készült motettás könyv.”, ld. Peter Jeffery, „Notre Dame Polyphony in the Library of Pope Boniface VIII”, *Journal of the American Musicological Society* 32 (1979), 118–124, 118.

³⁷ Jeffery, „Notre Dame Polyphony”, 119.

³⁸ Jeffery, „Notre Dame Polyphony”, 120. „Item unum magnum librum de organo, bene scriptum notatum et illuminatum in cartis edinis, qui incipit in secundo folio: *sidere procedere*, et finit in penultimo: *portant caulius*, et est in tabulis copertis de corio rubeo cum alia copertura desuper de panno lineo laborata de serico et habet duo clausoria.” Valószínű, hogy a „*sidere procedere*” utalás Philippe le Chancelier „*Vide prophetie*” kezdetű, a *Viderunt Omnes* gradualéhoz készült híres tropusára utal. Ld. *Analecta hymnica* 49, 216–217.

érdemes utalni a ferencesek és a pápaság kapcsolatára, mivel a korai polifon lengyel kéziratok többsége ma ferences kolostorban vagy zárdában található.³⁹

Egy másik elképzelés alapján a Sary Sączban fennmaradt organum- és motetta-töredékeket Kinga és Boleszláv esküvőjével hozhatjuk összefüggésbe. Az esemény leírását illetően a krónikák és más dokumentumok hasonló megfogalmazásokat tartalmaznak, mint a krakkói katedrális krónikájából való alábbi részlet: „M^oCCXXXIX Boleslaus filius Lezstkonis filiam regis Hungarie duxit in uxorem” [1239: Boleszláv, Leszek fia a magyar király leányát vette feleségül].⁴⁰ Ez azt jelentené, hogy az esküvő időpontjában Kinga öt éves, Boleszláv pedig 13 éves volt. Curry ebből kindulva azt feltételezi, hogy Kinga és húga, Jolán lényegében a krakkói, illetve sandomierzi udvarban nőttek föl.⁴¹ Maria Helena Witkowska ugyanakkor azt próbálja bizonyítani, hogy Kinga és Boleszláv tényleges esküvői ceremóniájára csak 1246 után került sor, amikor előbbi szüzességi fogadalma, illetve kívánsága, hogy azt leendő férje is elfogadja valóban értelmet nyerhetett, s amikor betöltötte az egyházi törvények által megkívánt 12. évét. Ennek megfelelően a krónikák és Długosz *vitája* csak 1239-ben történt hivatalos eljegyzésükre utalhatnak.⁴² A *vitának* az esküvőről szóló leírása említi, hogy azon jelen voltak a Kingát kísérő magyar nobiletasok, valószínű tehát, hogy Kinga véglegesen csak 1246 körül települt át Lengyelországba. Curry kutatásainak fényében több érv szól az esküvő későbbi időpontja mellett.

Nincs arra vonatkozó adat, hogy a töredékek már azt megelőzően a kolostorban lettek volna, hogy azokat a 16. vagy a 17. században a *graduale* kötéséhez felhasználták. Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy egy kizárólag olyan középkori polifon darabokat tartalmazó kéziratra, amelynek repertoárja és notációja már kiment a divatból, akkortájt aligha volt szükség, így más célra is felhasználható volt. Éppen ezért a magunk részéről azt feltételezzük, hogy az eredeti kézirat már pályafutásának korai időszakában a konvent gyűjteményébe került.

Úgy tűnik, az is szokás volt, hogy egy új alapítású intézmény számára kéziratokat adományozzanak. Jó példája ennek Rejčka királynő esete, aki egy liturgikus könyvsorozatot rendelt az általa alapított brünni ciszter kolostor számára, ahová később maga is visszavonult.⁴³ Könnyen elképzelhető tehát, hogy Sary Sącz konventjének első liturgikus könyveit Kinga készítette, s hogy a fragmentumok eredeti forrása a kolostorba vonulásakor „hozománya” részét képezte. Ismerünk adatokat arra nézve, hogy esküvői hozomány részeként könyveket ado-

³⁹ Kenneth Levy, „A Dominican Organum Duplum”, *Journal of the American Musicological Society* 27 (1974), 183. További lengyel forrásokról ld. alább.

⁴⁰ *Annales Cracovienses*, V: 78.

⁴¹ Curry, „Fragments of *Ars Antiqua* Music”, 73.

⁴² Witkowska, „Vita Santæ Kyngæ”, 109–111. Ld. még: *Annales Cracovienses*, V: 78.

⁴³ Charles E. Brewer, „*Cantus Regine*: The Liturgical manuscripts of Queen Alžběta Rejčka”, in *Cantus Planus: Papers read at the 7th Meeting, Sopron, Hungary, 1995*, ed. László Dobszay (Budapest: Hungarian Academy of Sciences Institute for Musicology, 1998), 123–137.

mányoztak, ám ezek többnyire óráskönyvek voltak, s nem kidolgozott liturgikus zenét tartalmazó könyvek.⁴⁴ Ugyanakkor számos adat utal azokra a kulturális csatornákra, amelyek összekapcsolhatják a Curry által 1240 körülire datált francia kéziratot Kinga esküvőjével, illetve hihetővé tennék a kézirat Magyarországról Lengyelországba szállítását.

Imre és II. András uralkodása alatt számos francia művész érkezett Magyarországra. A híres trubadúr, Peire Vidal (1175–1205) például 1196 után végigutazta az országot, feltehetőleg azzal a céllal, hogy jelen legyen Imre király és aragóniai Konstanza 1198-as házasságkötésén.⁴⁵ Legalább ilyen érdekes, hogy saját beszámolója szerint Villard de Honnecourt, a neves építész is Magyarországon járt a 13. század elején.⁴⁶ Az országban még IV. Béla uralkodása idején is tartózkodtak francia mesterek, legalábbis erre következtethetünk Guillaume de Rubruck beszámolójából, aki 1253–1255 közötti térítő útján Karakorumban, Mangu kán udvarában találkozott egy párizsi ötvösmesterrel, Guillaume Buchier-val. Rubruck elbeszélése szerint Buchier Magyarországon esett a tatárok fogságába, minden bizonnyal az 1241–42-es invázió során.⁴⁷ A francia mesterek állandó jelenléte Magyarországon, különösen a század elején, jól mutatja a két királyság közötti kulturális kapcsolatokat, amelyek részben nyilván az olyan dinasztikus kapcsolatoknak köszönhetőek, mint például II. András és második felesége, Courtenay Jolán (c. 1200–1233) konstantinápolyi latin császári hercegnő házassága.⁴⁸

A Notre Dame-i többszólamúságot tartalmazó töredékek nem az egyedüli dokumentumai a Stary Sącz monostor francia kulturális kapcsolatainak. A kincstárban olyan kanalat és szentségtartót őriznek a 13. század közepéről, amely nagyon ha-

⁴⁴ Ld. James J. Rorimer, *The Hours of Jeanne d'Évreux, Queen of France, at the Cloisters, The Metropolitan Museum of Art* (New York: The Metropolitan Museum of Art, 1957), 7–8; Madeline H. Caviness, „Anchoress, Abbess, and Queen: Donors and Patrons or Intercessors and Matrons?”, in *The Cultural Patronage of Medieval Women*, ed. June Hall McCash (Athens, GA: The University of Georgia Press, 1996), 105–154.

⁴⁵ Veronica M. Fraser, *The Songs of Peire Vidal: Translation and Commentary* (New York: Peter Lang, 2006), 137–142. A szerző tárgyalja Vidal „Ben viu a gran dolor” kezdetű canzo-ját, amely tartalmazza a következő részletet: „Ellátogattam Magyarországra, a jó Imre királyhoz, ahol nagy vendégszeretetet tapasztaltam.” Ld. Zoltán Falvy, *Mediterranean Culture and Troubadour Music, Studies in Central and Eastern European Music 1* (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1986), 72–78.

⁴⁶ Villard de Honnecourt, *The Sketchbook of Villard de Honnecourt*, ed. Theodore Bowie (Bloomington: Indiana University Press, 1959), 108–109; Hans R. Hahnloser, *Villard de Honnecourt: Kritische Gesamtausgabe des Bauhüttenbuches ms. fr 19093 der Pariser Nationalbibliothek*, 2. kiadás (Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt, 1972), 231, 393–397; Imre Takács, „The French Connection: On the Courtenay Family and Villard de Honnecourt Apropos of a 13th-Century Incised Slab from Pilis Abbey”, in *Künstlerische Wechselwirkungen in Mitteleuropa*, ed. Jiří Fajt és Markus Hörsch, *Studia Jagellonica Lipsiensia 1* (Ostfildern: Torbecke, 2006), 11–21.

⁴⁷ William of Rubruck, *The Mission of Friar William of Rubruck*, ed. Peter Jackson és David Morgan (London: The Hakluyt Society, 1990), 223–224. Guillaume Bouchier-ről ld. Leonardo Olschki, *Guillaume Boucher: A French Artist at the Court of the Khans* (Baltimore: The Johns Hopkins Press, 1946).

⁴⁸ Takács, „The French Connection”, 11–21.

sonlít a krakkói monostorban fennmaradt és Hugo d'Oignies-nak tulajdonított szentségtartóhoz.⁴⁹ Pietrusyński szerint a kincstár említett tárgyai helyi alkotások is lehetnek, de az sem kizárt, hogy Magyarországon készítette őket egy olyan mester, mint például Guillaume Buchier.⁵⁰ Ha elfogadjuk az esküvői ajándéokra vonatkozó feltételezést, Stary Sącz fragmentumai közvetve akár arra is utalhatnak, hogy a Notre Dame-i polifóniát a magyar udvarban is ismerték.

A 14. századból is maradtak fenn dokumentumok, amelyek azt bizonyítják, hogy Stary Sącz monostorában a többszólamú zenét folyamatosan művelték. Ezek közé tartozik az *Omnia beneficia* conductus (PL-St S2), amelyet kizárólag innen ismerünk, a *binatim* gyakorlat szerint lejegyzett két *Benedicamus* tétel (PL-St S3), amelyek közül az egyik számos változatban ismert, egy töredékes tropizált *Benedicamus* (PL-St S4) s végül a karácsonyi matutinum egy kibővített tropizált lekciónja (PL-St S5).⁵¹

Jóllehet ezeknek a tételeknek az összetettsége nem hasonlítható a Notre Dame-i organumokéhoz és motettákéhoz, mindenképpen jelzik, hogy a kolostor zenei gyakorlatának magját képező gregorián mellett a többszólamú zene művelése is folyamatos volt.

A fenti hipotézisek megfogalmazásával a Stary Sączban található Notre Dame-i töredékek alaposabb megértéséhez kívántunk hozzájárulni, figyelembe véve, hogy a középkori Kelet-Közép-Európa zeneéletére vonatkozóan milyen elenyészően kevés dokumentummal rendelkezünk. Igen gyakran tapasztalható, hogy a térség zenei forrásaival foglalkozó munkák az egyes országok hagyományos politikai határaihoz és történetírási hagyományához igazodnak. Kinga élete és patrónusi szerepe jól mutatja az igényt, hogy Európa e határvidékeinek kulturális örökségét kapcsolatok és hatások olyan hálózataként szemléljük, amely túllép a politikai és földrajzi határokon. Nyilvánvaló, hogy Kinga számára a zene fontos

⁴⁹ Jerzy Pietrusyński, „Hugo z Oignies i ostensoria u kларыsek w Krakowie i w Sączu”, *Biuletyn Historii Sztuki* 42 (1980/1), 3–24; francia fordítása az idézetek nélkül: Jerzy Pietrusyński, „Hugo d'Oignies et les ostensoirs des Clarisses de Cracovie et de Sącz”, in *Les relations artistiques entre la Pologne, la France, la Flandre et la Basse Rhénanie du XIIIe au XVe siècle*, ed. Alicja Karłowska-Kamzoma, *Seria Historia Sztuki* 13 (Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 1981), 51–59.

⁵⁰ Pietrusyński, „Hugo d'Oignies et les ostensoirs des Clarisses”, 57.

⁵¹ E források áttekintéséről ld. Charles E. Brewer, „The Introduction of the *Ars Nova* into East Central Europe: A Study of Late Medieval Polish Sources”, 2 vols. (Ph.D. dissertation, The City University of New York, 1984), I: 117–129. Az *Omnia beneficia* elemzéséről ld. Curry, „Fragments of *Ars Antiqua* Music”, 87–127. A *Benedicamus* tételeket Mirosław Perz vizsgálta: „O dwugłosowych *Benedicamus Domino* kларыsek w Starym Sączu”, in *Littera NICRO scripta manet: In honorem Jaromír Černý*, ed. Jan Bař'a, Jiř K. Kroupa, and Lenka Mráčková. *Clavis Monumentorum Musicorum Regni Bohemiae, Series S (Subsidia) II* (Praha: Koniasch Latin Press, 2009), 42–49, korábbi megjelenése: *Przegląd Muzykologiczny* 5 (2005), 5–15. A *cantus planus multiplex* lengyel repertoárjának forrásait Paweł Gancarczyk vizsgálta: „*Cantus planus multiplex: Chant Polyphony in Poland from the Thirteenth to the Sixteenth Century*”, in *Notae musicae artis: Musical Notation in Polish Sources, 11th–16th Century*, ed. Elżbieta Witkowska-Zaremba (Kraków: Musica Iagellonica, 2001), 349–401.

eszköz volt, mely erősíti és előbbre viszi az egyház liturgikus életét. Ez nemcsak a Magyarországról származó, majd lengyel nemessé vált Kingát jellemezte, hanem sok más kortársát is. Az életének eseményeiről szóló beszámolók azt jelzik, hogy bár az esküvőjén megszólaló hangszerek hangja hidegen hagyta őt, élt benne a remény, hogy a szerzetes nővérek a gregorián ének által előbbre jutnak az Istennek és a szenteknek szóló éneklés és örvendezés útján. Ez egyúttal azt az óhaját is tükrözi, hogy a zene spirituális jótéteményéből ne csak a férfiak, hanem a nők is részesüljenek.

Fordította *Kiss Gábor*

CHARLES E. BREWER

Saint Kinga and the Musical Life of Central Europe
in the Thirteenth Century

The fragments of *ars antiqua* polyphony that were discovered at the monastery of the Poor Clares in Sary Sącz, Poland, raise a number of questions about the music and cultural life of East Central Europe in the thirteenth century. While Perz and Curry have provided a detailed examination of musical codicology, repertoire, and the place of the fragments in the history of Polish music, the meaning of these fragments of French music for the wider historiography of cultural interchange between Western and East Central Europe is open to further hypotheses. This study will examine the role of music in the life of Saint Kinga (1234–1292), a child of Hungary and noble of Poland, and the founder of the Sary Sącz monastery in 1280. Kinga's position as a patron of the church, can provide a way to focus attention on the more ephemeral aspects of thirteenth-century art and on the search for contextual explanations of the few remaining musical documents of cultural contact between western Europe and East Central Europe.

